

ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 504.062(045)

К.Д. Ніколаєв, н.с.
Г.О. Білявський, д.геол.–мін. н., проф.
К.О. Бабікова, студ.

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕНЕРГОСПОЖИВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ

Доведено необхідність екологізації енергоспоживання туристичних комплексів за рахунок використання ресурсозберігаючих технологій та альтернативної енергетики.

Basic resource safety technologies and alternative energy are examined in this article, the use of which is possible in development of tourism industry

екологічна безпека, екотуризм, енергоспоживання, навколишнє природне середовище, ресурсозбереження, туристичні комплекси

Вступ

У наш час у багатьох країнах екологізація туризму стає невід'ємною частиною всіх видів туризму і сприяє примноженню природних цінностей не тільки за допомогою екологічної просвіти, але й за рахунок коштів з прибутків від екотуризму. Розвиток туризму й екологізація традиційних видів туризму є досить важливим та актуальним питанням як для країни в цілому, так і для окремих її регіонів.

Еколого-безпечний розвиток нашої держави, її національна безпека взагалі можливі лише за умови збереження природних систем та підтримки відповідної якості навколишнього природного середовища. Для цього потрібно формувати й послідовно реалізовувати ефективну екологічну політику, яка спрямовуватиметься на раціональне та безпечне використання природних ресурсів, перехід до ресурсозбереження й екологізації енергетичного комплексу та використання альтернативної енергетики, максимальної екологізації всіх видів людської діяльності, зокрема екологізації туристичної галузі [1].

Постановка проблеми

Ресурсозбереження – це прогресивний напрям використання природно-ресурсного потенціалу, який забезпечує економію природних ресурсів та зростання виробництва продукції з тією самою кількістю використаних сировини, палива, основних і допоміжних матеріалів. Це один з важливих факторів екологізації людської діяльності.

Екотуристичний комплекс поступово стає все більш перспективним, прибутковим і розвивається швидкими темпами. Водночас його розвиток зумовлює посилення тиску на природне середовище, передусім у сфері споживання енергії.

Тому одним із найважливіших завдань є перехід до раціонального споживання енергії під час організації туристичних послуг та перехід до використання ресурсозберігаючих та альтернативних джерел енергії.

Аналіз досліджень

Проблеми екологізації туристичного комплексу і ресурсозбереження, методи їх впровадження та організації розглянуто в роботах А.В. Дроздова, І.Н. Панова, Н.С. Мироненко, О.О. Бейдика, В.І. Гетьмана [2; 3], де вони визначають пріоритети екологізації туристичної діяльності, проблеми впливу енергетичного комплексу на навколишнє середовище та основні дії, спрямовані на їх усунення.

Мета

Індустрія сучасного туризму включає:

- сектор подорожей;
- житловий сектор та харчування;
- розважальні об'єкти, об'єкти для відпочинку;
- об'єкти просвітництва і виховання.

Розробка і впровадження програм енергозбереження на всіх об'єктах інфраструктури туристичних комплексів, максимальне використання альтернативних джерел енергії (біопалива, вітрової, сонячної енергії та ін.), аналіз вітчизняних і зарубіжних досягнень у цій сфері та якнайширше їх впровадження – одне з першочергових завдань.

Перспективи екологізації енергетичного комплексу

Енергетика є однією з найважливіших і водночас найбільш ресурсомістких та екологічно небезпечних галузей. Її майбутнє – за системною максимальною екологізацією в контексті еколого-безпечного розвитку.

Енергетичний комплекс України є основним забруднювачем водних і земельних об'єктів та основним споживачем паливних ресурсів, яких у нашій країні гостро не вистачає.

Однак Україна багата на запаси нетрадиційних, альтернативних енергоресурсів, які не лише є екологічно чистими, але для інших європейських країн вже давно стали традиційними джерелами «малої енергетики» [4]. Це передусім біомаса (солома, тріски, гілки, тирса та ін.), вітер, сонце, геотермальні та електрохімічні джерела.

Частка нетрадиційних екологічно чистих джерел енергії як пріоритетного фактора екологізації у загальному енергетичному балансі України може досягти не менше ніж 10 %, а в деяких регіонах і більше, тобто такі джерела енергії можуть скоротити потребу у традиційному енергозабезпеченні на 20 – 50 % [4].

Саме тому з метою енергозберігання та раціонального використання енергетичних ресурсів в екотуристичній діяльності потрібно проводити комплексну екологізацію галузі.

У загальному вигляді під екологізацією слід розуміти науково обгрунтовану діяльність людини, яка направлена на розумне управління процесом взаємодії людського суспільства з навколишнім природним середовищем.

Екологізацію можна визначити як сукупність засобів і методів, які допомагають раціонально використовувати, охороняти і відтворювати (де можливо) природні ресурси в повній відповідності з основними принципами функціонування біосфери.

Суть екологізації полягає у зведенні до мінімуму негативного впливу екотуристичної діяльності на навколишнє природне середовище внаслідок споживання значної кількості традиційних енергоресурсів.

Екологізація енергетичного комплексу – це, насамперед, розвиток нетрадиційних національних екологічно чистих енергоресурсів та значне підвищення енергоефективності, перехід на нові моделі екологічно безпечного енергоспоживання [5].

Туристичний комплекс як галузь економіки є постійним і досить інтенсивним користувачем природних ресурсів. При цьому індустрія екотуризму не тільки широко використовує природні ресурси, але і забруднює навколишнє середовище. Подальший розвиток екотуристичного комплексу взагалі можливий тільки за умови його екологізації.

Використання альтернативних джерел енергії (сонячної, вітрової, геотермальної, біоенергетики) в екотуристичному комплексі, принесе не тільки позитивний екологічний, але й економічний ефект, допоможе частково відвернути можливість повного вичерпання ресурсів, зумовити перехід до якісно нових методів туристичної діяльності.

Головними факторами екологізації енергетичного комплексу в екотуристичній сфері можна вважати:

- якомога ширше використання нетрадиційних, відтворюваних джерел енергії, збільшення їх частки в загальному обсязі енергоспоживання на всіх туристичних базах;

- екологічна модернізація вже існуючих енергоджерел;

- узгодженість екологічної та економічної політики держави в туристичній галузі;

- впровадження ефективного енергетичного менеджменту на екотуристичних підприємствах;

- інтенсивне поширення інформації про приклади енергозбереження та енергоефективності.

Застосування енергоефективних та екологічно чистих технологій, відновлюваних джерел енергії у будівництві та експлуатації житла дасть можливість усунути бар'єри для заощадження енергії і підвищення ефективності її використання. Енергоефективні екологічні житла, бази відпочинку, в яких використовуються ресурсозберігаючі технології, що скорочують споживання електрики, тепла, води, де застосовуються системи сонячного обігріву та інші альтернативні джерела енергії (біопаливо), значною мірою можуть вирішити питання екологізації туризму, головною метою якого є збереження якості навколишнього природного середовища, сприятливого для нормального функціонування людини та інших живих організмів.

Розвитку екотуристичної індустрії сприяло намагання справляти якнайменший вплив на природні об'єкти, які можна розглядати як туристичні та рекреаційні ресурси. Свідома політика використання рекреаційних територій у режимі, що не виснажує природні ресурси і не забруднює довкілля, дає змогу зберегти біологічне різноманіття природних екологічних систем і гарантує стійкий розвиток туристичної діяльності [6]. Іншими словами, експлуатація природних ресурсів туристичною індустрією не має призводити до їх деградації. Рекреаційні території не повинні втрачати привабливість для майбутніх поколінь, тому надзвичайно

важливим першочерговим завданням є екологічна паспортизація всіх об'єктів туризму і визначення їх екологічної місткості (можливість витримати певну кількість туристів за певний проміжок часу без шкоди для навколишнього середовища).

Туризм, відпочинок, курортне лікування, реабілітація й оздоровлення пов'язані з використанням природно-ресурсного потенціалу, тому до цих видів діяльності треба підходити з позицій оптимального природокористування – отримання максимально можливого економічного ефекту з мінімально можливими екологічними збитками. Висока концентрація природних ресурсів на обмеженій території, надмірна їх експлуатація, будівництво будівель та елементів інфраструктури, а також інша діяльність, пов'язана з туризмом, справляє негативну дію на навколишнє середовище.

Екологічна та енергетична безпека екотуристичної галузі полягає в переході до раціонального природокористування, що, у свою чергу, передбачає відновлюваний кругообіг біосферних процесів у гармонії з процесами життєдіяльності людського суспільства. Тому важливість проведення ефективної політики та відповідних заходів щодо способів екологізації енергетичного комплексу є одним із першочергових завдань нашої країни.

Прикладом екологізації енергетичного комплексу в туристичній сфері може стати Карпатський регіон – один із найбільш потенційних та перспективних районів для організації та розвитку екологічного туризму.

Він являє собою унікальну екосистему, де потрібно раціонально поєднувати розвиток рекреаційної індустрії та виробництво сільськогосподарської продукції зі збереженням природи Карпат.

У сучасних економічних, екологічних та туристично-рекреаційних умовах найреальнішими напрямками впровадження нетрадиційних, екологічно безпечних та ресурсовідновних джерел енергії в Карпатському регіоні можуть бути [4]:

- використання неділової деревини як палива;
- відновлення та будівництво нових мікроГЕС;
- будівництво вітроенергетичних установок (ВЕУ);
- використання олії рицини, рапсу, спирту топінамбура як палива або домішок до нафтопродуктів;
- спорудження геліоустановок.

Перспективним для регіону є впровадження комбінованих джерел енергії:

- ВЕУ – мікроГЕС;
- біогазова установка – дизельний електрогенератор;
- ВЕУ – мікроГЕС – геліоустановка;
- газогенераторна установка – дизельний електрогенератор.

Одним із важливих напрямів є впровадження ресурсозберігаючих та альтернативних технологій, основними з яких є:

- зменшення енергомісткості продукції за рахунок удосконалення технологічних процесів, зменшення технологічних і нетехнологічних втрат енергоресурсів;
- підвищення рівня використання вторинних ресурсів і матеріалів;
- раціональне самообмеження споживання ресурсів;
- упровадження нових систем і приладів обліку та контролю споживання ресурсів.

Для якомога ширшого впровадження нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії та енергозберігаючих технологій потрібно [4]:

- проаналізувати причини невиконання Державної програми України щодо енергозбереження;
- удосконалити методи та структуру економічного стимулювання використання нетрадиційних джерел енергії;
- розробити методіку створення виробничих господарських структур на регіональному та державному рівнях щодо впровадження й обслуговування нетрадиційних джерел енергії;
- розробити нормативні документи стосовно регулювання взаємовідносин локальних джерел електроенергії з енергосистемою;
- розробити робочі програми підвищення громадсько-освітнього рівня у сфері енергозбереження для систем: загальноосвітні школи – ВНЗ
- засоби масової інформації – споживачі.

Висновки

Ресурсозбереження як у туристичній галузі, так і у всіх інших – це процес поліпшення використання ресурсів на всіх етапах і рівнях виробничо-господарської діяльності на основі науково-технічного прогресу, який супроводжується вивільненням та економією ресурсів, зменшенням витрат виробництва, зниженням рівня собівартості продукції, зростанням норми прибутку, поліпшення навколишнього середовища та умов життя.

Ресурсозбереження в екотуризмі значно зменшить вплив на природні об'єкти.

Основною ідеєю екологізації туристичного комплексу є, насамперед, турбота про навколишнє природне середовище, що використовується в туристичних цілях. Власне, саме таке використання природи у сполученні з вихованням любові до неї, усвідомленням важливості її захисту та відтворення є основною відмінною рисою екологізації та екологічного туризму, що реалізується в його завданнях та принципах [3].

Використання енергетики в екотуристичній сфері діє на різні компоненти природного середовища.

Тому першочерговими завданнями екологічної політики держави у сфері ресурсозбереження та екологізації туристичного комплексу мають стати: – підтримування наукових розробок, спрямованих на створення та впровадження маловідходних та енергозберігаючих технологій, а також технології майбутнього та їх загальну екологізацію;

– зміна структури розподілу і зменшення вартості всіх матеріалів і туристичних послуг ;

– створення і впровадження в життя реальної й ефективної програми екологічного туризму в Україні;

– широке впровадження використання в сільській місцевості соломи з енергетичною метою, а в інших районах – альтернативних джерел енергії; – реалізація дієвої підтримки розвитку енергетичних потужностей на відновлюваних джерелах енергії і їх впровадження в індустрію туризму.

Література

1. *Заповідна справа в Україні* // Рідна природа Науково-популярний екологічний журнал. – К., 2008. – С. 6–18.
2. *Ісаєнко В.М.* Використання відновлювальних ресурсозберігаючих технологій в екотуристичній галузі / В.М. Ісаєнко, К.Д. Ніколаєв, К.О. Бабікова // Вісник НАУ. – 2008. – № 3 (36). – С.131–134.
3. *Дроздов А.В.* Основы экологического туризма : учеб. пособие / А.В. Дроздов. – М.: Гардарики, 2005. – 271 с.
4. *Шевчук В.Я.* Екологізація енергетики / В.Я. Шевчук, Г.О. Білявський, Ю.М. Саталкін, В.М. Навроцький. – К.: Вища освіта, 2002. – 111с.
5. *Шевчук В.Я.* Про концепцію переходу України до сталого розвитку / В.Я. Шевчук // Проблеми сталого розвитку України. – К.: БМТ, 1998. – С. 23 – 37.
6. *Кузьменко О.* Екологічний туризм: поняття і особливості організації / О. Кузьменко // Схід – 2004. – № 2. – С. 13–17.

Стаття надійшла до редакції 04.06.09.